

Celovitost

Neodvisna deklica?

Imava najbolj krasno deklico na svetu! Seveda ko pokaže svojo dobro plat. Vse od rojstva ima namreč močno voljo in živahen temperament. Ljudje govorijo o starosti, ko je otrok pač trmast, vendar imam občutek, da midva to obdobje doživljava že štiri ali pet let. V vrtcu je čisti sonček. Tam nikoli ne pokaže svojega značilnega vedenja; poleg tega so nama vzgojiteljice povedale, da je v skupini veliko otrok, ki so še bolj temperamentni od najine hčerke. Torej mora biti nekaj narobe z nama.

Poskusila sva z znanimi zvijačami: sistemom nagrajevanja, manj igračami, odmorom, absolutno doslednostjo – a doslej ni nič pomagalo! Sva pa že popolnoma izčrpana! Kakšna škoda, saj ko je hčerka izjemoma dobre volje, nimava več dovolj energije, da bi se sproščeno ukvarjala z njo. Vedno jo hvaliva in zasipava z izrazi ljubezni, vendar ji tudi postavljava jasne meje.

Če ji rečem, da je mama zelo žalostna, ko se tako obnaša, me pogleda in odvrne: »Si pač žalostna!« Vedno ugovarja in se včasih izraža zelo grobo. Najhujše pa je, ko bi se morala obleči. Nič ji ni vseč, od spodnjih hlačk do nogavic. Zvečer si lahko sama izbere, kaj bo oblekla, in ves čas sem ob njej, ko naj bi se zjutraj uredila. Vsak dan pri tem dobiva hude napade togote. Pred kratkim je trajalo štiri ure, da se je spet umirila! Včasih naju tako sprovcira, da bi se mi lahko zmešalo. Včasih se z možem izmenjavava, da nisva povsem izčrpana. Najina hči je zelo rada v središču pozornosti, vsak večer nama poje in nastopa. Namenjava ji veliko pozornosti, a očitno to ni dovolj.

Ne vem, kaj naj še narediva. Strah me je, da bo vedno tako ali celo še slabše. V vrtcu pravijo, naj bova tudi v prihodnje dosledna, pa bo nekega dne prišel tudi učinek. Če bi bilo z njo kaj narobe, pravijo, bi se to odražalo tudi pri druženju z otroki in bi vzgojiteljice to opazile. Kaj lahko narediva?

Popolnoma izčrpana oče in mama

Odgovor Jesperja Juula

Pri odgovoru na vaše pismo moram malce tvegati, saj nisem imel možnosti, da bi se z vami in vso družino sestal osebno. Po drugi strani pa je vaša težava podobna številnim drugim, o katerih sem bral in poslušal. Zato zadržki domnevam, da imate veliko srečo in ste dobili otroka, ki bi ga sam označil z izrazom ‚neodvisen‘. Dolga leta sem imel pomisleke, da bi govoril in pisal o tej vrsti otrok, a sem se nazadnje le odločil za to. Deloma zato, ker je toliko

staršev obupanih in izčrpanih kot vi, deloma pa tudi, ker tem otrokom pripišejo uradno diagnozo ali pa starši žal postanejo žrtve odločitve, da bodo tudi pri njih poskusili s tradicionalnim postavljanjem meja.

A postavljanje meja pri teh otrocih je najslabše, kar lahko storite.

Ko te otroke opisujem v strokovnih skupinah po vsej Evropi, ki jih vodim, se približno desetina udeležencev odzove, da je tudi njihov otrok takšen ali da so bili takšni sami. Torej je kar nekaj otrok in staršev, ki doživljajo isto kot vi.

Če povzamemo res zelo na kratko, bi o teh otrocih lahko povedali tole: pogosto so že ob rojstvu ‚izdelani‘, torej brez maščevja, značilnega za dojenčka, z definiranimi mišicami in obrazom, ki že odraža osebnost. Pri motoričnem razvoju za več tednov prehitevajo vrstnike in željo po samostojnosti jim je že od rojstva brati z obraza. Pogosto odklanjajo takšne izraze nežnosti, ki jih drugi dojenčki obožujejo, in niso dojemljivi za tisto, kar na splošno označujemo kot vzgojo. Približno polovica od njih se v vrtcu in šoli vede drugače, preostale pa tako znotraj domačih štirih sten kot zunaj njih označujejo kot zelo naporene in ‚težavne‘.

Starši teh otrok so pogosto obupani, kar je neka mama nekoč opisala takole: »Imam občutek, da je ne morem imeti rada enako kot druge svoje otroke.« Ti starši so tako kot vi pogosto poskusili vse, vendar brez najmanjšega uspeha. Kajti neodvisnih otrok ni mogoče tako hitro spraviti na kolena in se v nasprotju z večino drugih otrok raje odmaknejo od staršev, kot da bi se jim podredili. Morda se vam to zdaj sliši zelo ‚dramatično‘, a če razumete njihovo osebnost, je življenje z njimi zelo poučno in prijetno.

Vaša hči je pravzaprav od začetka jasno pokazala, da daje in jemlje, kot in kadar ustreza njej. Poskusite lahko z vsemi mogočimi oblikami motivacije in manipulacije, vendar vam zagotavljam, da s tem ne boste ničesar dosegli. Pravzaprav hči ne zahteva veliko, želi biti le ljubljena in spoštovana takšna, kot je, kajti drugačna ne more biti, pa če se še tako trudi.

Če bi vam hči to že na začetku lahko razložila z besedami, bi morda vsi veseli odgovorili: »Seveda, ljubica, srčno te imava rada tudi takšno! Naredila bova vse, kar je v najinih močeh.« A vaša hči seveda tega ni znala povedati, zato je bil potreben pet let trajajoč naporen boj, preden ste izčrpali svoje moči in obupali nad predstavo, kakšen naj bi bil vaš otrok.

Z vašo družino je vse v redu. Vsi neodvisni otroci, ki sem jih spoznal, imajo močne, ljubeče, odgovorne in občutljive starše; z vidika

družinske terapije vaši družini ne manjka nič. Popolnoma normalno je, da se otroci bojujejo za to, da bi jih jemali takšne, kot so, vendar se za večino resnični boj začne šele v puberteti ali še pozneje – pri marsikaterem pa šele po dolgih letih.

Če ste zdaj, ko ste to prebrali, mnenja, da imate podobno izkušnjo, in ste pripravljeni sprejeti dejstvo, da imate takšno hčer, vam preostanek poti ne bo več povzročal večjih preglavic.

Najprej sedite s hčerko s skodelico kakava in njenim najljubšim posladkom za mizo in ji recite nekaj takšnega: »Skoraj pet let sva bila prepričana, da dobro veva, kaj je najboljše zate in kakšen človek bi morala biti. To je žal pripeljalo k številnim medsebojnim bojem, in zaradi njih smo bili vsi trije prepogosto žalostni in besni. A zdaj razumeva, da si posebna deklica, ki veliko ve in zna, česar drugi otroci ne, in da ti lahko popolnoma zaupava. Žal nama je, da sva bila tako trmasta in samovoljna, in vesela sva, da nisi popustila. Od danes bova naredila vse, da ti bova prisluhnila in te resno jemala. To za naju verjetno ne bo vedno preprosto in če nama ne bo uspelo, nama moraš pomagati. Prav?«

To ubesedite s svojimi besedami in večkrat ponovite sami pri sebi (vendar pri tem ne opisujte hčerkinega vedenja!). Ko se vam bo zdelo, da ste misel primerno oblikovali, je čas, da se pogovorite s hčerko. Pogovor morate jemati popolnoma resno in besede morajo priti iz srca. To ne sme biti del nove pedagoške strategije. Edina druga možnost je, da se boj za premoč nadaljuje.

Pripravite se na dva možna odziva: Hčerka utegne odvrniti samo ,da', kot da je to nekaj najbolj samoumevnega na svetu, ali pa bo od olajšanja zajokala in s tem z vsem telesom pokazala svoje strinjanje. Videl sem tudi že otroke, ki so rekli ,ne', vendar so ti doživeli preveč telesnih kazni in izgubili zaupanje v starše, o čemer pa v vaši družini ne moremo govoriti.

Posebnost neodvisnih otrok je njihova nadpovprečno izražena odgovornost do samih sebe.

Ti otroci hočejo *samostojno* izoblikovati mnenje o vsem. Odločati hočejo *samostojno*. Če se odločijo napačno, hočejo to ugotoviti *samostojno* in *samostojno* poiskati izhod.

Vaša hči večino stvari zmore samostojno, ne pa tudi *sama*! Potrebuje vašo ljubeznivo skrb, pomoč in nasvet – vendar mora biti vse to v obliki *ponudbe*, saj vse drugo doživlja kot napad na svojo osebno neodvisnost. Pogosto uporabim prispodobo, da ti otroci nočejo jesti, če prednje na mizo postavite poln krožnik. Hočejo ponudbo v obliki samopostrežnega bifeja, da se lahko sami odločijo, kaj, koliko in kdaj bodo jedli.

Jutranjo dramo z oblačenjem vzemite kot zgled za vaše vedenje v prihodnje:

Hčerko zjutraj vprašajte, ali potrebuje pomoč pri kombiniranju oblačil.

Če pomoč zavrne, zapustite sobo in ji morda čez nekaj časa vnovič ponudite pomoč, če si je morda premislila. Tako kvečjemu tvegate, da bo izbrala oblačila, ki niso primerna letnemu času ali ki niso usklajena med seboj. Če se to zgodi, lahko rečete: »O, to je pa zanimiva kombinacija! Jaz bi verjetno izbrala kaj drugega, ampak saj boš sama videla, ali te bo kaj motilo.« (Uči se lahko le iz lastnih izkušenj!)

Če izbere res skrajno nemogočo kombinacijo, morda vzgojiteljici v vrtcu izročite vrečko z drugimi oblačili, ki naj jih ponudi hčerki, če jo bo zeblo ali če se ne bo počutila dobro v izbranih kosih.

Tu pa tam dobim pisma staršev, ki imajo enake težave kot vi. Bralce, ki v tem opisu prav tako prepoznajo sebe in svoje otroke, vabim, naj mi pišejo na elektronski naslov (naslov familylaba je v dodatku na koncu knjige).

Verjetno ne bi bilo slabo, ko bi pripravil seminarje in predavanja prav za takšne družine. Morda nam bo skupaj uspelo prepričati raziskovalce, da se bodo posvetili tudi tem enkratnim otrokom, od katerih se vsi lahko tako veliko naučimo.